

JELZETT NEMZETKÖZI TURISTAUTAK ÉSZAK-BÁCSKÁBAN

SZEGED

RÓSZKE

HORGOS

MAGYARKANIZSA

Szerkesztette:
Nagygyörgy Zoltán

1/2. Országhatár-Horgos/Kamaráserdő-Láda sziget-Budzsáki part-Görbe ér-Keresztes halom (A: 1/1. szakasz, nemzetközi túravonal a szegedi Arvici-emlékműtől indul. A: 1/2. Szakasz Horgos I. felüljárójától indul. A: 1/3. szakasz a Keresztes halomtól, a martonosi bekötőútnál.)

Jelzés:
sárga sáv

Táv (szint):
9,06 km

Idő:
2 óra 30 perc

Minősítési pont:

Útvonalnyitás éve:
2007

Az 1/2. szakasz útvonalfelelőse:
IRINGÓ - Honismereti és Környezetvédő
Civil Szervezet (Horgos)

Megközelítés:

Az 1/2. szakasz túravonal Horgos-határátkelőhely első felüljárójától indul, illetve csatlakozik az 1/1-hez. A martonosi bekötőúttól, illetve Magyarkanizsáról autóbusszal vagy vonattal lehet visszautazni Horgosra, illetve Szegedre.

A Horgos-Röszke határátkelőhelyet a hátunk mögött hagyva az Európa autópálya mentén Szabadka irányába haladva messziről feltűnik előttünk az utat keresztező első felüljáró. Ezen kell majd keresztülhaladnunk az autópálya jobb oldaláról (Itt egykor a Vermes major állt amit a II. Világháború után elbontottak, s ma csupán a Vermes erdőcske hirdeti e kultúra helyét.) Erről jobb oldalról áttérünk a bal oldalra.

Valójában az I. felüljáró tetején kezdődik az 1/2. túraútvonal. Innen dél irányba tekintve rálátunk az egykoron Szegeden lakott Kárász család által 1771-ben újratelepített Horgosra. Az előző elpusztult Horgos halászfalut 1075-ben említi I. Géza király oklevele. Az északi oldalon látható erdőszegély Magyarország országhatárán húzódik tovább. A felüljáróról bal felől leérve egy homokos dűlőúthoz érünk, ahol bal felé fordulva haladunk tovább, egy másik homokos dűlőig - ez a Vermes dűlő. Itt jobb felé kell fordulnunk, majd kitérünk a régi Szeged-Szabadka autóra. Ismét jobb felé fordulva és tovább menve,

A Baranyai és Brauswetter villa, egykor és ma.

egy „Y” útelágazáshoz érünk. A jobb felüli út irányában messziről látható az egykori szegedi örösmester, Brauswetter Otto tornyos villája, ahol anno Bartók Béla is járt. A Brauswetter család palotája és volt üzlethelysége Szegeden az Oskola utcában van. Ezt érdemes oda-vissza megjárni, s megtekinteni a Magyar Ede szegedi műépítész által tervezett villát. Innen visszatérve a bal felüli autóúton haladunk, s nyomban egy vasúti sorompón vágunk át. A sorompó másik oldalánál rögtön a bal felüli útra fordulunk, és a Szeged-Szabadka vasúti pálya mentén haladó úton egy lepusztult állapotban levő vasútállomáshoz érünk.

Ez a történelmi Magyarország első tiszti üdülőjének, az egykori Kamaráserdőnek a volt vasútállomása. Ezt is az orosházi születésű híres szegedi műépítész, Magyar Ede tervezte. Az állomásnál az út itt jobb felé fordul, két oldalt orgonabokrok és többségében lepusztult villasorok húzódnak. Kamaráserdő egykori valamennyi villát is Magyar Ede tervezte. (Az itteni látvány csak akkor válik igazán értékes és áttekinthetővé, ha elolvassuk hozzá a szegedi Móra Ferenc Múzeum 2005-ös Évkönyvének Történeti Tanulmányok 8. számában: **A Horgos melletti, egykori Kamaráserdő nyomában** c. korabeli képekkel ellátott leírást.) A villasor Kárász Géza kanálisánál ér véget, innen a földes út lefelé vezet az egykori parkból keletkezett mai erdőbe. Mielőtt az erdőcskét elérnénk, nézzünk jobbra-balra, ahol ma szántóföldek vannak, itt volt két oldal az egykori fenyves erdő. A mai erdőcskéhez érve, ahol a Kamarási park-erdő védett területét jelző sárga tábla áll, az út kétfelé válik, de mi jobb felé egyenesen egy mocsaras tavauskán átnyúló töltésúton keresztül az erdőbe haladunk. E töltést helyén állt egykoron az ívelt facölöphíd, és a tó átlátszó vizében halak úszkáltak, míg a tetején az úri nép lakikázott. Itt már az erdőben vagyunk. Az erdei úton haladva - bár mi az útról nem térünk le - jobb felől egy orgonás ösvény az egykori termálfürdőhöz vezetett, melynek ma a helyét is alig találmi. A bal felől fűvel benőtt emelkedésen pedig az Örmödy Béla üdülőalapító, híres emeletes vígadója és szállója állt - ebből mára csak a kiemelkedő ház helyét lehet érzékelni. A vígadó és szálló helye mellett, az út mentén egy kis ligeten, egy 1990-ben fűtő ártézi kút látványa tárul elénk, melynek csobogó hűs

Kamarásrőd vasútállomása és erdőrészelete,
egykor és ma.

vízzel szomjunkat tudjuk oltani. Innen friss erővel tovább folytatjuk az eddigi irányt. A kis pihenőhelyünket hátrahagyva az erdőből kiérkezés előtt bal felől egy kis bokrokkal benőtt magaslat jelzi a Szegeden lakott Kárász Géza 1875-ben építtetett és befejezetlen lovagvárának maradványát, melynek az egykori 16 méteres tetejéről be lehetett látni Szegedre. Nos, ezt a II világháború utáni „jövevény lakosság” elhordta házalapoknak. Mára ebből csupán az északi oldalán található kőfal maradt, és ezt bagolyvárromként ismeri a helyi lakosság.

Az erdőből kiérve az út jobb felén látható a lenyesett Kamarási halom, ugyanis Kárász Géza itt egykoron tégláégetőt emeltetett, és innen építette a

mára „eltűnt lovagvárat”. E halom népvándorláskori sírokat is rejt magában. Aztán az útról, vagy a halom, tetejéről rácsodálkozhatunk az előttünk messzeségbe elnyúló lapos Láda szigetre, melyet egykoron körül vette a Tiszának az ártere, a Láda-tó, De, innen a messzeségben a Holt-Tisza fákkal szegélyezett vonulata is jól látható. E halom mellett útelágazáshoz érünk. Mi a bal felé kanyarodó úton haladunk tovább, ahol nem messze látható a szintén lenyesett Reök part vonulata. A part felé közelítve egy kis kanális hidján haladunk keresztül, amely tulajdonképpen az egykori Folyó medrében csordogál, a Magyarországi oldalon levő Madarász-tóból, - tehát itt épen a Folyó egykori torkolatában vagyunk. Itt egy útelágazáshoz érünk, ahol a Fényes-tó védett területét jelző sárga tábla áll.

A mi utunk közvetlen jobb felé fordul, de mielőtt továbbmennénk, a látványért érdemes felmenni a Reök partra, éspedig a lenyesett balfélén levő vájlatúton mely az itt elvonuló lovak nyomát őrzi (Ez volt a hadak útja. A Tisza menti árterületen akkoriban legközelebb csak itt lehetett átmenni. Itt egykoron elhaladt csapataival: Attila, a hunok vezére, Ond magyar vezér, Vajta kun vezér, Buzkán kun fejedelem, Kun IV. László, Kádán és Bedzsik mongol hadvezérek, Hunyadi János, Ibrahim pasa, Kászon basa, II. Rákóczi Ferenc, Derra Kálmán és Czintula Antal honvéd őrnagyok, gróf Vécsey Károly honvéd tábornok stb.). Egy másik érdekessége e partnak, hogy gyógyító kisugárzó hatással rendelkezik. Nos, ha a partra felmegyünk, ne menjünk vissza addig a földút kereszteződéshez, még a bal felőli nyárfás melletti orgonacserjésben nem tisztelegtünk Reök Iván (1856 - 1923) békéscsabai születésű császár és királyi folyamaménök síremlékénél.

Ormódy Béla vigadó és szállója,
egykor és ma.

Reök Iván volt a szegedi szecessziós Reök palota építtetője, később Kamaráson földbirtokos lett. E birtokán az orosházi születésű szegedi Magyar Ede műépítésszel itt is villát emeltetett. Itt többször megfordult Munkácsy Mihály festőművész, aki Iván unokabátyja volt. Reök Iván a korábbi munkálatai szerint építtette a Tisza menti töltés horgosi szakaszát is, és lecsapoltatta a Láda tavat, vagyis a Tisza árterületét, és azt a mai termőfölddé alakíttatta. Továbbá a Szegedi Tiszti Kaszinó alelnöke volt, majd Horgos magyar kultúréletének a korabeli nagy mecénása. 1920-ban

az új országhatár éppen az ingatlanjai közé állt, vagyis a Szegeden maradt, nevét viselő palotája és a kamarási majorja közé. Ebből eredő bánatába halt bele. Kívánságára nem a horgosi temetőben, hanem itt az anyaország határához minél közelebb, a majorja melletti Folyó semlyékes partján, az egykor feltárt népvándorlás kori sírok környékén temették el.

Most térjünk vissza a földút kereszteződéséhez ügyelve, hogy a még ide érkezésünkkor a jobb felé forduló földúton haladjunk tovább! Ez tulajdonképpen egy kisebb töltésút lesz, melyet egykoron szintén Reök Iván emeltetett. Ettől balra volt egykoron a Fényes-tó, ahol mára csak az esőzések idején jön fel a talajvíz. Ahol az út alól elfogy a töltés ott már az erősen szikes Láda szigeten vagyunk. A századfordulón

Reök Iván cs. és k. folyammérnök síremléke.

ma nem látható itt semmi. A barackos alatti homokos emelkedőnél útelágazáshoz érünk. Mi itt ismét bal felé fordulva tovább haladunk a barackos alatt (A jobb felőli út a Budzsáki majorba vezet.). A bal felőli nyárfák, és a jobb felőli barackos közötti úton haladva egy füves csücsökhöz érünk - ez az a bizonyos Budzsák, mely törökül sarkot jelent. Itt a kétfelé váló út közül jobb felé folytatjuk tovább utunkat. Ezen jobb felől akácok, bal felől ezüstös-olajfabokrok szegélyezte úton előre haladunk, míg a Budzsák védett területét jelző sárga táblához nem érünk. Mi itt a kissé feljebb levő középső úton megyünk tovább. (A bal felőli út a Holt-Tisza horog alakú kanyarulatához, az úgynevezett Ördög lyukhoz vezet, míg jobboldalt a felfelé kapaszkodó az egykori Csongrád és Bács-Bodrog megyehatárnak az útja - ezen a Söti kocsmánál lehet kiérni a Horgos-Magyarkanizsa autópályához és autóbusz megállóhoz.). Ezen útelágazásnál, az út alján érdemes a jobb oldali Budzsáki erdőbe pár percre bemenni, minthogy az erdő egy érintetlen őskori földvár tetejére nőtt. Az erdőből vissza kitalálva ügyelni kell majd, hogy a kijelölt tervezett középső úton haladjunk tovább! Az a többnyire füvel benőtt földes út, amely az egykori Lada ártéri tó medrének a széle, és egyben korabeli megyehatár déli irányba húzódó út folytatása (Itt jobbról Bács-Bodrog, balról Csongrád Megyének határa húzódott.). Ezen út jobb oldalát szederbokor vonulat szegélyezi, míg felette gyümölcsösök parcellái sorakoznak, bal felől pedig szántók. Tehát e földes, többnyire füvel benőtt dűlőutunk ezután már csak szántóföldek között kanyarog tovább. A jobb felőli emelkedőn fekszik a Görbe ér, amely ma halastó. E tóhoz gyalogösvény vezet fel, ahol pihenésre sátorverésre kijelölt terület található. Értelmesebb ide is betérni. Utunkon tovább haladva a látótérbe kerül a Keresztes halom (Ez a korabeli határhalom egy műhalom, amely az említett megyehatárnak ezen csücskét jelezte.). Ez a halom az 1/2-es túrávonalunk utolsó állomása, - innen folytatódik a túraút 1/3-as szakasza.

Mielőtt tovább indulnánk érdemes felkapaszkodni a Keresztes halomra. Fentről kelet felé nézve jól látható Martonos a templomtornyával és az előtérben lévő paprikaszárítókkal, s vasútállomással, háttérben pedig a Tisza fűkkel szegélyezett vonulatával. Dél felé fordulva Magyarkanizsa, Kishomok sejtelve tűnik fel a horizonton, míg előttünk a Horgos-Magyarkanizsa közötti autópályát halad el. Nyugat irányában legelőször a Görbe ért szegélyező fák látványa tárul elénk, majd ettől jobbra a Budzsáki erdő püposodik felfelé, amely a földvárat rejtje magába. Végül észak irányában nézve az egykori Lada ártéri tónak a messzeséget betöltő medrét látjuk, amely ma a Nagyrét. Tiszta időben a távoli messzaságban jól kivehető Rózske templomtornya és víztornya. Ettől jobbra a szegedi Pick szalámigyár épülete fehérlik, továbbá ezen irányban a Szeged-rózsai telefon- és a víztorny, valamint a Fogadalmi templomtornyai is jól kivehetőek.

Nagygyörgy Zoltán

IRINGÓ

Környezetvédő és Honismereti Civil Szervezet

Udrženje gradana za zaštitu životne sredine i poznavanja zavičaja
The Organization for the Protection of the Environment and Home Knowledge

Nagy utca 2. (Ulica Velika 2.)

24410 Horgos

Mobtel: +381-63-8-292-128 E-mail: veresa@eunet.yu

1/3.

Keresztes halom-Martonos faluszéle-Tisza töltés-Magyarkanisza, UNIVERZAL üdülő*(Az 1/1. szakasz, nemzetközi túravonalként a szegedi Arvíz-emlékműtől indul. Az 1/2. szakasz Horgos I. felüljárójától indul. Az 1/3. szakasz a Keresztes halomtól indul.)*

Jelzés: sárga sáv	Táv (szint): 14,08 km	Idő: 3 óra 40 perc	Minősítési pont:
Útvonalnyitás éve: 2007		Az 1/3. szakasz útvonalfelelőse: LÉSO - Természetjáró Egyesület (Magyarkanisza)	
Megközelítés: A túravonal 1/3. szakasza Martonos bekötő útja melletti Keresztes halomtól indul. Magyarkaniszáról autóbusszal vagy vonattal lehet visszautazni a martonosi bekötőútig, Horgosra, illetve Szegedre.			

A Keresztes halomról - útirányunk folytatása jobbra a Tisza felé

előtt ismét jobb felé fordulunk, és a Martonos irányába húzódó kanális jobb felén levő úton haladunk. Bal felől megint egy hidhoz érünk, amelyen egy út elvezetne a Tisza vízpumpájához - az épület e távolságból jól is látható. Mi maradunk az egyenes úton! Hamarosan ismét egy bal felőli hidhoz érünk, melyen ezúttal átmegyünk, és nyomban jobbról a kanális bal felén haladunk tovább. Az út távlatában pont előttünk Martonos katolikus templomtornya üdvözlő bennünket. Nem sokára a kanálison egy újabb hiddal találkozunk, melyen ismét átmegyünk a jobb partjára. Az út egyenesen a faluba vezet, mi viszont bal felé fordulunk s az eddigi kanális jobb partján haladunk, amely néhány méter után felemelkedik az egykori ártéri tó töltésén levő útra. A templomtorny ismét az út irányába esik. Most Martonos falu jobb felőli kertek alján haladunk. Az utcákat számolva a harmadik utcán egyenesen feljuthatunk Martonos központjába, ahol megtekinthetjük az 1814-ben épült katolikus templomot és a XIX. Század végén épült városházát. Fő útvonalunkon maradva, a

Martonos látképe a Tisza töltéséről nézve

E túravonal 1/3-as szakasza a Keresztes halomtól indul kelet irányába, illetve Martonos felé, mely falu a XI. Században már állott. Hátunk mögött hagyva a halmot egyenes irányban haladunk az egykori Láda ártéri tó dél-keleti meder szélén utunkat bal felől egy kanális szegélyezi, míg jobb felől szántók kísérnek bennünket egészen a falu aljáig. Egy jobb felé kanyarodó úthoz érünk, ahol kissé feljebb haladunk, de a pár méter utáni elágazásnál itt horog formájában bal felé vezető úton megyünk lefelé ismét néhány métert, egy hid irányába. Mi még a hid

A martonosi töltésút

tovább haladhatunk, de kerékpárral jobb felé haladva térünk át ismét a bal felőli útra, mely a város felé vezet. Az aszfalt út a töltésen bal felé kanyarodik, és közben ezen az oldalon feltűnik a Tisza látványos kanyarulata is, oldalában egy söder kirakodóval. Itt az aszfalt útról lemegyünk a Tiszához, és annak mentén egy keskeny akácós erdőske "tanösvény" útján haladunk keresztül. Bal felől a Tisza, jobb felől az erdőn kívüli töltésen pedig az autót út követ bennünket. Az erdőske másik végén kiérve ismét az előbbi aszfalt úthoz érünk, de mi a bal felőli töltés úton haladunk tovább. E helyről jobb felől látható a Tondach téglagyár, majd néhány lépést követően ugyanezen oldalon elhaladunk a Vízi Határállomás előtt. Ettől kezdve a töltésen keskeny aszfalt út vezet tovább, miközben jobb felől kimagaslik a lisztmalom gabonatarlója, bal felől pedig a város üdülőtelepe kezdetét veszi. Egy farönkszállító szalag felett víz keresztül utunk, minthogy a töltésút jobb oldalán itt ládagyár üzemel. A bal felőli farönkök mellett egy kis patinás halászcserda várja a vendégeket. Majd továbbra bal felől az üdülőtelep nyaralóit követve lassan elérünk a magyarkanizsai végállomásunkhoz, az UNIVERZAL üdülőjéhez.

Töltésút a magyarkanizsai üdülőknél

A töltés végén egy éles jobb felé irányuló kanyar, majd ugyanígy balra irányuló 90 fokos kanyar vezet bennünket. E második kanyart követően már jól látható a Horgos-Magyarkanizsa autót út és az út előtt egy rampa. Elérve az autót utat ismét a Tisza jobb partja mentén töltésen haladunk, miután balra Magyarkanizsa irányába fordultunk. Itt az aszfalt mentén haladunk. Alattunk áthalad a Madarász-Vörös kereszt zsilip, valamint bal felől hatalmas Tisza menti ezüst nyárfák, jobb felől pedig szántók sorakoznak. Egy "Y" útelágazáshoz érünk, ahol gyalogosan bal felől

Nagygyörgy Zoltán

LÉSO - Természetjáró Egyesület

24420 Magyarkanizsa, Iskola tér 9.

Mobtel: +381-63-8-311-976

Web: www.turazo.kanizsa.com

E-mail: turazo@tippnet.co.yu

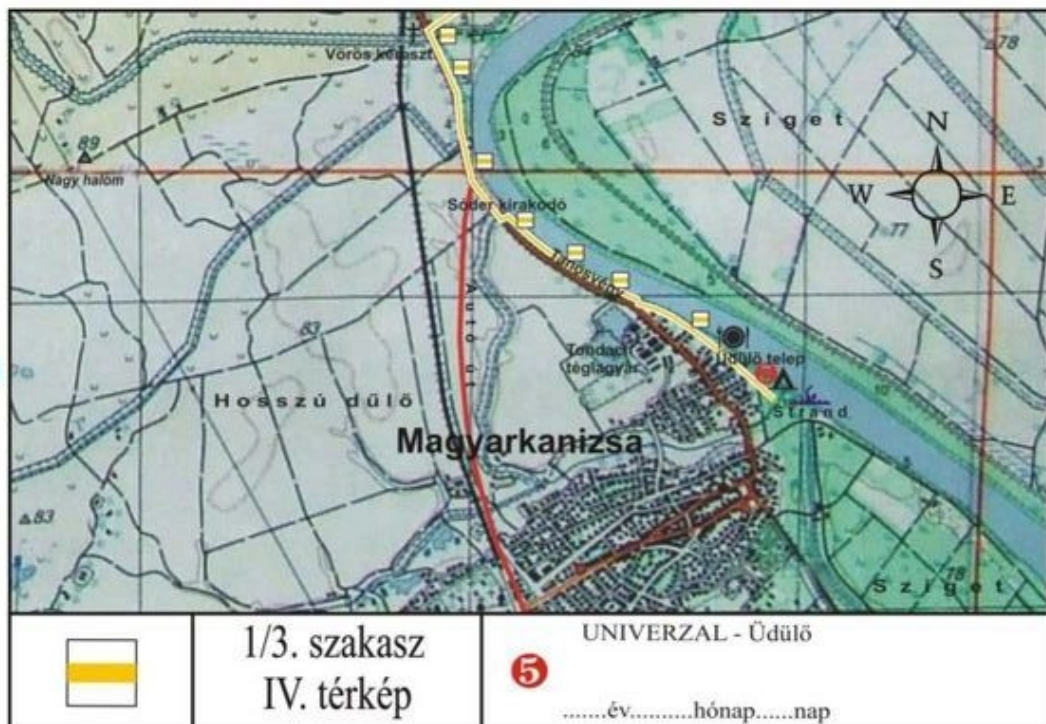
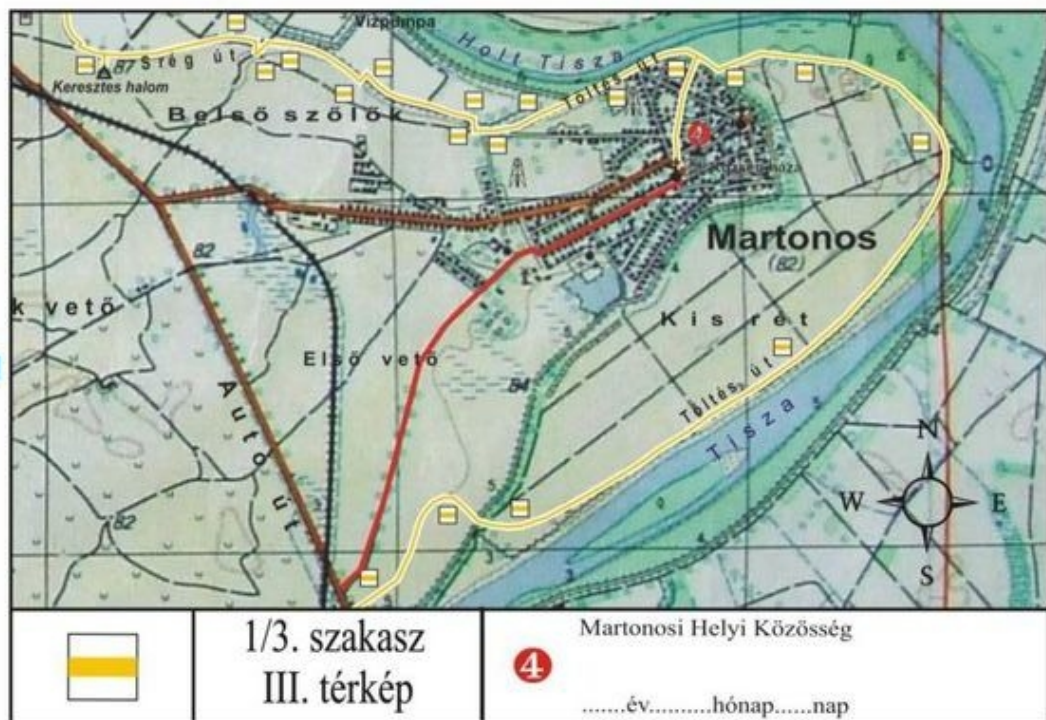
Csongrád Megyei Természetbarát Szövetség

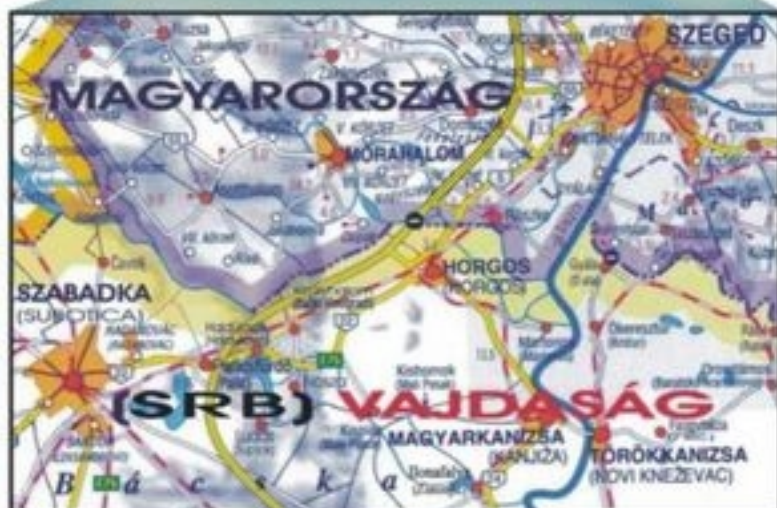
6720 Szeged, Victor Hugo u. 1.

☎ : 6701 Szeged, - Pf. 548., Tel: 9936-62-425-707

Web: www.szote.u-szeged.hu/inl/st/rosa/csmhome.htm

E-mail: rosa@inl.st.szote.u-szeged.hu

**PUBLIKÁCIÓIM A MŰLT
ÜZENETEIT KÖZVETÍTI!**

Nagygyörgy Zoltán
HELYTÖRTÉNETÉSZ PUBLIKISTA

Monográfia Műhely és Grafikai Stúdió

Dokumentumok szakszerű felkutatása: családfák, nemesi leszármazások, elkobzott ingatlanok.

Szakvéleményezések: címerek, régi dokumentációk, képzőművészeti alkotások, régi könyvek, nyomtatványok.

Nyomdakész - művészi szakszerű formatervezés: emblémák, bélyegzők, névjegykártyák, oklevelek, leporellök, brosrák, plakátok, térképkészítés.

E-mail: horgosz@primposta.com

Mobile: +381 63 510 64

ÉSZAK-BÁCSKA JELZETT NEMZETKÖZI TURISTAÚTJAI

	Jel	Táv/szint/idő	Útvonal:
1/1		21,00 km 5 óra 15 perc	<i>Szeged, Árvízi emlékmű-Tisza töltés- Lúdvár major-Röszke-Országhatár</i>
1/2		9,06 km 2 óra 30 perc	<i>Országhatár-Horgos/Kamaráserdő-Láda sziget- Budzsáki part-Görbe ér-Keresztes halom</i>
1/3		14,08 km 3 óra 40 perc	<i>Keresztes halom-Martonos faluszéle- Tisza töltésút-Magyarkanizsa, UNIVERZAL üdülő</i>
1/4			<i>Magyarkanizsa,UNIVERZAL üdülő - Zenta (terv)</i>
2/1			<i>Horgos-Galambos-Kispiac-Ludasi tó (terv)</i>
3/1			<i>Horgos-Kis Horgos-Szelevényi puszta- Királyhalom (terv)</i>

Megjelenteti:

Csongrád Megyei Természetbarát Szövetség (Szeged),
IRINGÓ - Környezetvédő és Honismereti Civil Szervezet (Horgos),
LÉSO - Természetjáró Egyesület (Magyarkanizsa),

Írta, fényképezte és tervezte: Nagygyörgy Zoltán helytörténész, művészgrafikus.

Minden jog fenntartva!

2007.